

Uchwała Składu Siedmiu Sędziów Sądu Najwyższego

z dnia 23 maja 2006 r.

III UZP 2/06

Przewodniczący Prezes SN Walerian Sanetra, Sędziowie SN: Krystyna Bednarczyk, Beata Gudowska (sprawozdawca), Jerzy Kuźniar (sprawozdawca, uzasadnienie), Zbigniew Myszka, Małgorzata Wrębiakowska-Marzec, Andrzej Wróbel.

Sąd Najwyższy, z udziałem prokuratora Prokuratury Krajowej Iwony Kaszczy-szyn, po rozpoznaniu na posiedzeniu w dniu 23 maja 2006 r. wniosku Rzecznika Praw Obywatelskich z dnia 22 marca 2006 r. [...] skierowanego przez Prezesa Izby Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych do rozpoznania przez skład siedmiu sędziów Izby Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego, o podjęcie uchwały zawierającej odpowiedź na następujące pytanie prawne:

„Czy korzystanie z urlopów macierzyńskiego i wychowawczego w okresie pozostawania w stosunku pracy powoduje obowiązek ubezpieczenia z tytułu jednoczesnego prowadzenia w tych okresach działalności gospodarczej (art. 6 ust. 1 pkt 5 w związku z art. 9 ust. 6 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych - Dz.U. Nr 137, poz. 887 ze zm.) ? ”

p o d j ą ł uchwałę:

Osoby, które w okresie pobierania zasiłku macierzyńskiego lub urlopu wychowawczego pozostają w stosunku pracy i równocześnie prowadzą pozarolniczą działalność podlegają ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu prowadzenia tej działalności (art. 6 ust. 1 pkt 5 w związku z art. 9 ust. 6 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych - Dz.U. Nr 137, poz. 887 ze zm.).

U z a s a d n i e n i e

Rzecznik Praw Obywatelskich, powołując się na art. 60 § 2 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. Nr 240, poz. 2052) i art. 16 ust. 2 pkt 4 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (jednolity tekst: Dz.U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147 ze zm.), przedstawił do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu w składzie powiększonym zagadnienie prawne „czy korzystanie z urlopów macierzyńskiego i wychowawczego w okresie pozostawania w stosunku pracy powoduje obowiązek ubezpieczenia z tytułu jednoczesnego prowadzenia w tych okresach działalności gospodarczej (art. 6 ust. 1 pkt 5 w związku z art. 9 ust. 6 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. Nr 137, poz. 887 ze zm.)”.

Zdaniem Rzecznika, krąg podmiotów objętych obowiązkiem ubezpieczeń emerytalnego i rentowych wynika z art. 6, 8 i 9 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. Nr 137, poz. 887 ze zm.). I tak obowiązkowym ubezpieczeniom podlegają, między innymi, „osoby fizyczne, które na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej są pracownikami” (art. 6 ust. 1 pkt 1), a także „osoby prowadzące pozarolniczą działalność gospodarczą” (art. 6 ust. 1 pkt 5). W systemie ubezpieczeń społecznych obowiązuje w zasadzie przymus ubezpieczenia z jednego tytułu. Dlatego też, zgodnie z art. 9 ust. 1 ustawy, osoby będące pracownikami, „spełniające jednocześnie warunki do objęcia ich obowiązkowo ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi z innych tytułów, są obejmowane ubezpieczeniami tylko z tytułu stosunku pracy”. Wyjątek od tej zasady został przewidziany w art. 9 ust. 1a ustawy. Według tego przepisu, ubezpieczony z tytułu pozostawania w stosunku pracy, którego podstawa wymiaru składek „w przeliczeniu na okres miesiąca jest niższa od określonej w art. 18 ust. 4 pkt 5, podlega również obowiązkowo ubezpieczeniu z innych tytułów”. W art. 18 ust. 4 pkt 5 ustawy wymieniona została kwota minimalnego wynagrodzenia za pracę (ustalanego na podstawie przepisów ustawy z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę - Dz.U. Nr 200, poz. 1679 ze zm.). Obowiązkowemu ubezpieczeniu emerytalnemu i rentowym podlegają również osoby korzystające z urlopu wychowawczego i pobierające zasiłek macierzyński lub zasiłek w wysokości zasiłku macierzyńskiego (art. 6 ust. 1 pkt 19) - „od dnia spełnienia warunków, o których mowa w art. 9 ust. 6, do dnia zaprzestania spełniania tych warunków” (art. 13 pkt 13). Jak wynika z art. 9 ust. 6 ustawy w związku z jej art. 6 ust. 1 pkt 19, obowiązek ubezpieczenia w odniesieniu do tej grupy ubezpie-

czonych istnieje tylko wtedy, gdy „nie mają ustalonego prawa do emerytury lub renty i nie mają innych tytułów rodzących obowiązki ubezpieczeń społecznych”.

Wykładnia tych przepisów doprowadziła do powstania rozbieżności w orzecznictwie. Stosując wykładnię opartą na dosłownym brzmieniu art. 6 ust. 1, 5, i 19 oraz art. 9 ust. 1 i 6 ustawy, w wyroku z dnia 19 marca 2003 r., II UK 157/02 (OSNP 2004 nr 1, poz. 9), Sąd Najwyższy przyjął, że decyzja organu rentowego o wyłączeniu z obowiązku ubezpieczenia społecznego, wydana na podstawie przepisów ustawy z dnia 25 listopada 1986 r. o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 1989 r. Nr 25, poz. 137 ze zm.) nie może wywoływać skutków prawnych po wejściu w życie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, jeżeli jej postanowienia są sprzeczne z przepisami tej ustawy. W uzasadnieniu tego wyroku wyrażono pogląd, że zgodnie z art. 9 ust. 6 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, osoby przebywające na urloпах wychowawczych podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym, jeżeli nie mają ustalonego prawa do emerytury lub renty i nie mają innych tytułów rodzących obowiązki ubezpieczeń społecznych. Zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 5 tej ustawy obowiązkowym ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym podlegają osoby fizyczne, które na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej są osobami prowadzącymi pozarolniczą działalność gospodarczą oraz osobami z nimi współpracującymi. Tym samym, w ocenianej sprawie, obowiązek ubezpieczenia emerytalno-rentowego zaczął (od dnia 1 stycznia 1999 r. - data wejścia w życie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych) wpływać nie z zatrudnienia ale - z uwagi na korzystanie przez ubezpieczoną z urlopu wychowawczego - z faktu prowadzenia działalności gospodarczej. Podobne stanowisko zajął Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 14 czerwca 2005 r., I UK 280/04 (OSNP 2006 nr 3-4, poz. 61), wyrażając w nim pogląd, że korzystanie z urlopu wychowawczego lub pobieranie zasiłku macierzyńskiego albo zasiłku w wysokości zasiłku macierzyńskiego (art. 6 ust. 1 pkt 19 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych), stanowi odrębny tytuł obowiązkowego ubezpieczenia (art. 9 ust. 6 tej ustawy), co w razie prowadzenia pozarolniczej działalności rodzi obowiązek opłacania składek z tytułu tej działalności, bez względu na równoczesne pozostawanie w stosunku pracy. Podobny pogląd wyraził Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku z dnia 18 grudnia 2001 r., III AUa 1391/00 (OSA 2003 nr 8, poz. 33).

Rzecznik Praw Obywatelskich wskazał także wyroki Sądu Najwyższego reprezentujące tezę przeciwną, według której - „korzystanie z urlopów macierzyńskie-

go i wychowawczego w okresie pozostawania w stosunku pracy wyłącza obowiązek ubezpieczenia z tytułu jednoczesnego prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej” (wyrok z dnia 18 stycznia 2005 r., II UK 128/04, OSNP 2005 nr 15, poz. 233). W jego uzasadnieniu wskazano, że przerwy w świadczeniu pracy z tytułu urodzenia dziecka i sprawowania nad nim osobistej opieki nie są przerwami w wykonywaniu pracy powodującymi utratę statusu pracownika. Stanowisko to uprawnia wniosek, że - pozostając w okresach korzystania z urlopów macierzyńskiego i wychowawczego w stosunku pracy - stosownie do art. 9 ust. 1 zdanie pierwsze ustawy, osoba taka nie podlega obowiązkowi ubezpieczeń emerytalnego i rentowych z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej. Mogła ona natomiast, zgodnie z art. 9 ust. 1 zdanie drugie ustawy, ubezpieczyć się dobrowolnie. Do przedstawionego poglądu, odwołał się także Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 20 października 2005 r., I UK 63/05, (dotychczas niepublikowany), zauważając w uzasadnieniu, że zgodnie z regułami wykładni systemowej, dyspozycja art. 9 ust. 6 w związku z art. 6 ust. 1 pkt 19 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, wedle której „osoby przebywające na urloпах macierzyńskich lub pobierające zasiłek macierzyński podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym, jeżeli nie mają ustalonego prawa do emerytury lub renty i nie mają innych tytułów rodzących obowiązek ubezpieczeń społecznych”, nie dotyczy tych osób, które będąc pracownikami, prowadzącymi jednocześnie pozarolniczą działalność gospodarczą, objęte zostały (zgodnie z dyspozycją art. 9 ust. 1 tej ustawy) wyłącznie obowiązkowym ubezpieczeniem emerytalnym i rentowymi z tytułu stosunku pracy, a następnie w ramach tego ubezpieczenia skorzystały z prawa do zasiłku macierzyńskiego.

Odnosząc się do występujących w orzecznictwie rozbieżności, Rzecznik Praw Obywatelskich opowiedział się za stanowiskiem, zgodnie z którym korzystanie z urlopów macierzyńskiego i wychowawczego w okresie pozostawania w stosunku pracy skutkuje obowiązkiem ubezpieczenia z tytułu jednoczesnego prowadzenia w tych okresach działalności gospodarczej, ponieważ na gruncie przepisów ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, osoby przebywające na urloпах wychowawczych lub pobierające zasiłek macierzyński albo zasiłek w wysokości zasiłku macierzyńskiego mają odrębny status niż pracownicy, a zatem nie znajduje do nich zastosowania zasada pierwszeństwa ubezpieczenia pracowniczego w związku z jednoczesnym prowadzeniem działalności gospodarczej, o której mowa art. 9 ust. 1 ustawy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wstępnie i porządkowo, należy zauważyć, że wątpliwości Rzecznika Praw Obywatelskich w istocie budzi nie tyle obowiązek (ogólnie) ubezpieczenia społecznego z tytułu jednoczesnego - obok korzystania z urlopów macierzyńskiego i wychowawczego - prowadzenia w tych okresach działalności gospodarczej, ale obowiązek podlegania, w takiej sytuacji, ubezpieczeniom emerytalno-rentowym.

Obowiązek podlegania ubezpieczeniu chorobowemu bowiem, uregulowany został w art. 11 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, stanowiącym że obowiązkowo ubezpieczeniu chorobowemu podlegają osoby wymienione w art. 6 ust. 1 pkt 1, 3 i 12 (a więc poza pracownikami również członkowie spółdzielni oraz osoby odbywające zastępczą służbę wojskową), zaś wypadkowemu w art. 12 ust. 1, według którego obowiązkowo ubezpieczeniu wypadkowemu podlegają osoby podlegające ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym, za wyjątkiem jednak osób przebywających na urloпах wychowawczych lub pobierających zasiłek macierzyński albo zasiłek w wysokości zasiłku macierzyńskiego (art. 12 ust. 2 ustawy).

Innymi słowy ubezpieczenie chorobowe jest obowiązkowe między innymi dla pracowników, natomiast dobrowolne (na wniosek) między innymi dla osób prowadzących pozarolniczą działalność, natomiast ubezpieczenie wypadkowe nie obejmuje osób, które nie są zagrożone zajściem wypadku przy pracy, w tym osób przebywających na urloпах macierzyńskich lub wychowawczych oraz pobierających różnego rodzaju świadczenia socjalne.

Przechodząc do kwestii merytorycznych, warto przypomnieć, że w ustawie z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, zwanej dalej ustawą systemową, która uchyliła m.in. ustawę z dnia 25 listopada 1986 r. o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych, wyodrębnione zostały cztery ryzyka ubezpieczeniowe: emerytalne, rentowe, chorobowe oraz wypadkowe. Zostały one odrębnie uregulowane, odpowiednio: emerytalne i rentowe w ustawie z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.) obowiązującej od dnia 1 stycznia 1999 r., która uchyliła moc obowiązującą między innymi ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. Nr 40, poz. 267 ze zm.) oraz ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasa-

dach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 104, poz. 450 ze zm.), chorobowe w ustawie z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego na wypadek choroby i macierzyństwa (jednolity tekst: Dz.U. z 2005 r. Nr 31, poz. 267), która uchyliła poprzednio obowiązującą ustawę z dnia 17 grudnia 1974 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (jednolity tekst: Dz.U. z 1983 r. Nr 30, poz. 143 ze zm.) i wypadkowe uregulowane ustawą z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz.U. Nr 199, poz. 1673), która uchyliła ustawę z dnia 12 czerwca 1975 r. o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (jednolity tekst: Dz.U. z 1983 r. Nr 30, poz. 144 ze zm.). Te odrębne regulacje dotyczą więc różnych chronionych ryzyk, które podlegają ochronie na podstawie odrębnej składki ubezpieczeniowej, gromadzonej w odrębnych funduszach wydzielonych w ramach Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Zasady podlegania ubezpieczeniom społecznym: emerytalnemu i rentowym oraz kwestie ewentualnego zbiegu różnych tytułów tych ubezpieczeń regulują art. 6 i 9 ustawy systemowej, stanowiąc - w części istotnej z uwagi na rozpatrywane zagadnienie - że obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym podlegają osoby fizyczne, które na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej są między innymi pracownikami (art. 6 ust. 1 pkt 1), osobami prowadzącymi pozarolniczą działalność oraz osobami z nimi współpracującymi (art. 6 ust. 1 pkt 5) oraz osobami przebywającymi na urloпах wychowawczych lub pobierającymi zasiłek macierzyński albo zasiłek w wysokości zasiłku macierzyńskiego (art. 6 ust. 1 pkt 19).

Tak więc ubezpieczenia emerytalne i rentowe dotyczą wszystkich osób utrzymujących się z własnej pracy, a ustawa systemowa powiązała obowiązek ubezpieczenia nie tylko z działalnością przynoszącą stały dochód, ale także z faktem osiągnięcia jakichkolwiek stałych źródeł dochodu, w tym z tytułu zasiłków z ubezpieczenia społecznego (zasiłek macierzyński i wychowawczy), zasiłków dla bezrobotnych, zasiłków stałe z pomocy społecznej oraz zasiłków i świadczeń socjalnych (por. I. Jędrasik-Jankowska: Pojęcia i konstrukcje prawne ubezpieczenia społecznego tom 1, Warszawa 2006 r., s. 55 i następne, podobnie J. Jończyk: Prawo zabezpieczenia społecznego, Kraków 2001 r., s. 103 - 107).

Sygnalizowany wyżej podział ubezpieczeń społecznych na cztery rodzaje oznacza nie tylko odrębną składkę na każdy rodzaj ubezpieczenia, ale także różny

zakres podmiotowy podlegających obowiązkowi ubezpieczenia z tytułu tych odrębnych ryzyk. Wszystkie grupy osób wymienione w art. 6 ust. 1 i 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych podlegają tylko obowiązkowi ubezpieczenia emerytalnego i rentowych. Stosunek pracy jest szczególnym tytułem obowiązku ubezpieczenia społecznego. Powstanie stosunku pracy powoduje bowiem jednocześnie (tzw. zasada automatyzmu) powstanie stosunku ubezpieczenia społecznego.

Z kolei, w myśl ustawy systemowej, za osobę prowadzącą pozarolniczą działalność uważa się osobę prowadzącą pozarolniczą działalność gospodarczą na podstawie przepisów o działalności gospodarczej lub innych przepisów szczególnych, a więc na podstawie ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. Nr 173, poz. 1807 ze zm.), a także ustawy z dnia 22 marca 1989 r. o rzemiośle (jednolity tekst: Dz.U. z 2002 r. Nr 112, poz. 979 ze zm.).

Obowiązkiem ubezpieczenia społecznego w zakresie ubezpieczenia emerytalnego i rentowych objęte zostały również osoby pobierające różnego rodzaju zasiłki i świadczenia w okresach przerw w pracy zawodowej z różnych przyczyn, w tym osoby pobierające zasiłek dla bezrobotnych, zasiłek macierzyński i zasiłek na zasadach zasiłku macierzyńskiego. Zasiłek macierzyński i zasiłek na zasadach zasiłku macierzyńskiego (art. 2 pkt 5 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa), przysługują z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Ten pierwszy przysługuje ubezpieczonej, która w dniu porodu podlegała obowiązkowo lub dobrowolnie ubezpieczeniu chorobowemu, albo w okresie urlopu wychowawczego (art. 29 ust. 1 wyżej wskazanej ustawy), natomiast drugi w razie urodzenia dziecka po ustaniu ubezpieczenia chorobowego, o ile ubezpieczenie ustało w okresie ciąży, wskutek ogłoszenia upadłości lub likwidacji pracodawcy lub z naruszeniem przepisów prawa stwierdzonym prawomocnym orzeczeniem sądu (art. 30 ust. 1 tej ustawy). Składkę na ubezpieczenie społeczne osób pobierających wymienione zasiłki finansuje w całości budżet państwa za pośrednictwem ZUS (art. 16 ust. 8 ustawy systemowej). Podstawę wymiaru składki stanowi kwota pobieranego zasiłku.

Dodatek z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego przysługuje na podstawie ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz.U. Nr 228, poz. 2255 ze zm.) matce lub ojcu, opiekunowi faktycznemu dziecka albo opiekunowi prawnemu dziecka, jeżeli nie podejmuje lub rezygnuje z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w celu sprawowania opieki nad

dzieckiem, które ma orzeczoną niepełnosprawność oraz konieczność stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji, albo ma orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności.

Zbieg obowiązku ubezpieczenia (art. 9 ust. 1 ustawy systemowej), dotyczy tylko ubezpieczenia emerytalnego i rentowych i zachodzi wówczas, gdy jedna osoba wykonuje kilka rodzajów działalności, z którymi wiąże się obowiązek ubezpieczenia społecznego. Powołany przepis ustawy systemowej, ustalający reguły zbiegu różnych tytułów ubezpieczenia, stanowi, że jeśli któryś z tych tytułów wystąpi w zbiegu z innym tytułem wymienionym w art. 6 ust. 1 i 2 (tzw. tytułem ogólnym), to zawsze pojawia się obowiązek ubezpieczenia - tytuł taki ma charakter bezwzględny, a więc jego istnienie nie prowadzi do zwolnienia z obowiązku ubezpieczenia. Tak więc w przypadku zbiegu co najmniej dwóch tytułów bezwzględnych, oba one rodzą obowiązek ubezpieczenia, natomiast w razie zbiegu ze sobą pozostałych tytułów ogólnych, ustawa systemowa przyjmuje zasadę pierwszeństwa w czasie.

Z przedstawionych przepisów i przytoczonych wyżej uwag, wynika więc, że przebywanie na urlopach wychowawczych lub pobieranie zasiłku macierzyńskiego albo zasiłku w wysokości zasiłku macierzyńskiego, jest samodzielnym tytułem ubezpieczeniowym obok posiadania statusu pracownika czy statusu osoby prowadzącej pozarolniczą działalność i powstaje w związku z osiągnięciem przychodów „zasiłkowych”, pełniących rolę swoistego substytutu wynagrodzenia.

Przepis art. 9 ust. 1 ustawy systemowej, przesądza, że osoby, będące między innymi pracownikami, spełniające jednocześnie warunki do objęcia ich obowiązkowo ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi z innych tytułów, są obejmowane ubezpieczeniem tylko z tytułu stosunku pracy (zasada pierwszeństwa ubezpieczenia pracowniczego). Osoby te mogą dobrowolnie, na swój wniosek, być objęte ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi również z innych tytułów. Warto pamiętać, że także pracownicy, mający ustalone prawo do emerytury lub renty, podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym (ust. 4).

Konkludując tę część uwag, należy przypomnieć, że obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym, podlegają: pracownicy - od dnia nawiązania stosunku pracy do dnia ustania tego stosunku (art. 13 pkt 1 ustawy systemowej), osoby prowadzące działalność pozarolniczą - od dnia rozpoczęcia wykonywania działalności do dnia zaprzestania wykonywania tej działalności (art. 13 pkt 4), osoby pozo-

stające na urloпах wychowawczych lub pobierające zasiłek macierzyński albo zasiłek w wysokości zasiłku macierzyńskiego - od dnia spełnienia warunków, o których mowa w art. 9 ust. 6, do dnia zaprzestania spełniania tych warunków (art. 13 pkt 13). W dalszym ciągu oznacza to, że ustawodawca przyjął zasadę pierwszeństwa obowiązkowego ubezpieczenia z jednego - pracowniczego - tytułu, stanowiąc w art. 9 ust. 1 ustawy, że osoby będące pracownikami, „spełniające jednocześnie warunki do objęcia ich obowiązkowo ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi z innych tytułów”, są obejmowane ubezpieczeniami tylko z jednego (pracowniczego) tytułu. W stosunku do osób przebywających na urloпах wychowawczych lub pobierających zasiłek macierzyński albo zasiłek w wysokości zasiłku macierzyńskiego, obowiązek ubezpieczenia z tego tytułu pojawia się tylko wtedy, gdy „nie mają ustalonego prawa do emerytury lub renty i nie mają innych tytułów rodzących obowiązek ubezpieczeń społecznych” (art. 9 ust. 6 w związku z art. 6 ust. 1 pkt 19 ustawy systemowej). Z powyższego wynika, że osoby przebywające na urloпах macierzyńskim i wychowawczym, mające inny jeszcze, niż korzystanie z tych urloпów, tytuł rodzący obowiązek ubezpieczenia (np. prowadzenie działalności pozarolniczej), nie podlegają obowiązkowi ubezpieczeń emerytalnego i rentowych na podstawie art. 6 ust. 1 pkt 19 ustawy, ale z mocy art. 6 ust. 1 pkt 5.

Niewątpliwie w okresach urloпów macierzyńskiego (art. 180 k.p.) i wychowawczego (art. 186 k.p.), których udzielenie jest obowiązkiem pracodawcy, pracownicy są zwolnieni z obowiązku świadczenia pracy. Za czas tych urloпów pracownik nie zachowuje prawa do wynagrodzenia, otrzymując z tego tytułu świadczenia z zabezpieczenia społecznego - zasiłek macierzyński, albo dodatek z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urloпу wychowawczego, rekompensujące w jakiejś mierze niepobieranie wynagrodzenia. Fakt, że przerwy w świadczeniu pracy z tytułu urodzenia dziecka i sprawowania nad nim osobistej opieki nie powodują utraty statusu pracownika (rozumianego w art. 8 ust. 1 ustawy systemowej jako „osoba pozostająca w stosunku pracy”) nie może jednak prowadzić do wniosku, że pozostaje „w mocy” pracowniczy tytuł ubezpieczenia. Trzeba przypomnieć, że stosownie do art. 16 ust. 2 ustawy systemowej, składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe - ponoszą w równych częściach ubezpieczony i płatnik (pracodawca). Ze względu na to, że podczas pobierania zasiłku macierzyńskiego i zasiłku w wysokości zasiłku macierzyńskiego, pracownik nie zachowuje prawa do wynagrodzenia, należy przyjąć, że ustał tytuł do podlegania obowiązkowi ubezpieczenia społecznego ze stosunku

pracy. Tak więc przerwy w świadczeniu pracy z tytułu urodzenia dziecka i sprawowania nad nim osobistej opieki mają po stronie pracownika ten skutek, że nie ma on obowiązku uiszczenia składki na ubezpieczenie emerytalne i rentowe. Obowiązku tego nie ma również pracodawca ze względu na nieświadczenie pracy przez pracownika - art. 16 ust. 8 ustawy systemowej, który stanowi, że w przypadku takich osób, składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe finansuje w całości budżet państwa. Z powyższego wynika, że ustawodawca na czas opieki nad dzieckiem, w miejsce stosunku pracy (mimo jego formalnego trwania), wprowadził odrębny tytuł obowiązkowych ubezpieczeń społecznych w postaci pobierania zasiłku macierzyńskiego i zasiłku w wysokości zasiłku macierzyńskiego.

Skoro zgodnie z art. 9 ust. 6 ustawy systemowej, osoby przebywające na urloпах wychowawczych i pobierające zasiłek macierzyński, albo zasiłek w wysokości zasiłku macierzyńskiego, podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym, jeżeli nie mają ustalonego prawa do emerytury lub renty i nie mają innych tytułów rodzących obowiązek ubezpieczeń społecznych, a obowiązkowemu ubezpieczeniu emerytalnemu i rentowym podlegają osoby prowadzące pozarolniczą działalność oraz osoby z nimi współpracujące (art. 6 ust. 1 pkt 5 ustawy systemowej), to w sytuacji gdy obowiązek ubezpieczeń emerytalnego i rentowych przestał wynikać z zatrudnienia, a powstał z uwagi na korzystanie z urlopu wychowawczego i pobierania zasiłku macierzyńskiego, albo zasiłku w wysokości zasiłku macierzyńskiego - pojawia się nowy tytuł obowiązkowego ubezpieczenia ze względu na prowadzenie pozarolniczej działalności. Tytuł ten, tym samym „eliminuje” dotychczasowe ubezpieczenie z tytułu korzystania z urlopu wychowawczego i pobierania zasiłku macierzyńskiego, albo zasiłku w wysokości zasiłku macierzyńskiego.

Takie stanowisko zostało zajęte w cytowanych wyrokach Sądu Najwyższego z dnia 19 marca 2003 r., II UK 157/02 (OSNP 2004 nr 1, poz. 9) oraz z dnia 14 czerwca 2005 r., I UK 280/04 (OSNP 2006 nr 3-4, poz. 61) i wyrażone w nich poglądy zasługują na aprobatę.

Tym się kierując, podjęto uchwałę jak w sentencji.

=====